

TIMBRO

*Capital in the Twenty-First Century,
en redogörelse*

Karl Harmenberg & Gustaf Lundgren

TIMBRO • Juni 2014

Om författarna

KARL HARMENBERG doktorerar i nationalekonomi vid
Stockholm universitet och GUSTAF LUNDGREN doktorerar i
nationalekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm.

© *Författarna och Timbro* 2014

ISBN: 978-91-87709-44-9

www.timbro.se

info@timbro.se

Innehåll

Introduktion · 4

Vad Piketty säger · 5

Pikettys argumentationskedja · 7

Utvecklingen av β över tid · 8

Den skeva förmögenhetsfördelningen · 12

Är boken så revolutionerande? · 17

Den vetenskapliga trovärdigheten av Pikettys litterära analys · 18

Hur mäter man lämpligast ojämlikhet · 20

Om policyförslagen · 21

Introduktion

Få torde ha undgått att Thomas Piketty har skrivit en bok om ojämlikhet. Boken har blivit en internationell bestseller som diskuteras och anmäls i alla större medier. När en bok på 600 sidor ska sammanfattas i en kolumn i en tidning eller på några minuter i radio är det naturligtvis oundvikligt att budskapets nyanser går förlorade. En annan bieffekt av bokens längd är troligen att de flesta inte kommer längre än till att läsa om boken, något som man i vissa fall även kan misstänka anmälarna och recensenterna för. På så sätt går det snabbt att sätta en mediebild av en bok och dess budskap som verkar förföriskt enkelt. När det gäller *Capital in the 21st Century* så verkar den allmänna uppfattningen vara att Piketty visat hur kapitalism ofrånkomligen skapar ojämlikhet och hur västvärlden efter en historisk tillfällighet under världskrigen nu är på väg tillbaka mot det djupt orättfärdiga artonhundratalet med klasskrig och revolution som självklar följd. I ett sådant läge är det enda sättet att rädda vår jord radikala åtgärder som en global skatt på kapital. Kapitalismen som vi kände den är dömd till undergång.

Till exempel skrev Katrine Kielos i DN den 31 mars att "[d]en stora frågan är därför inte varför förmögenhetskoncentrationen minskade så dramatiskt under mitten av 1900-talet utan hur den kunde byggas upp igen. I dag är vi nämligen tillbaka på de ojämlikhetsnivåer som var verklighet i Jane Austens England och Honoré de Balzacs Frankrike." Den 27 april skrev Sven-Eric Liedman i DN att "Piketty visar den drastiska förändringen i sina historiska diagram. Vi är helt enkelt på väg tillbaka till den situation som rådde före första världskriget, om än på en mycket högre teknisk nivå." Dock visar Pikettys egna data att Kielos och Liedman helt enkelt har fel, vi är inte på väg tillbaka till början av nittonhundratalet. Att Kielos och Liedman har dragit de slutsatser de har gjort är dock förstäligt, Piketty målar medvetet upp en bild av att vi är på väg tillbaka till nittonhundratalets ojämlikhet även om han noggrant aldrig skriver det.

Nedan kommer vi att gå igenom Pikettys resonemang, och även ett axplock av hans historiska grafer. Om man är mer intresserad av vad Pikettys data säger än av vad Piketty själv säger så kan man gå till hans hemsida¹ där alla hans tabeller och grafer finns tillgängliga. Även om vi menar att Pikettys förutsägelser är ogrundade så betyder det inte att vi inte uppskattar att Piketty i sin bok och på sin hemsida har sammanställt data över inkomst- och förmögenhetsjämlighet. Tvärtom, hans redogörelse för den ökade ojämlikheten i USA under de senaste trettio åren manar till eftertanke, men som han själv medger förklaras denna ojämlikhet av andra mekanismer än kapitalets utveckling. I övriga länder är ökningen i ojämlikhet mer modest, och det finns inget uppenbart samband mellan kapitalnivåerna och ojämlikhet. I korthet

är och förblir fördelningsfrågorna av yttersta vikt, men Pikettys kausalsamband mellan kapitalnivåer och ojämlikhet ter sig ogrundat.

I och med att *Capital in the Twenty-First Century* nyligen publicerades på engelska så har inte världens samlade nationalekonomer (bortsett från de franskspråkiga) haft tid att analysera Pikettys idébygge. Vår gissning är att det kommande året kommer att generera ett antal djuplodande analyser av Pikettys teori och empiri, utöver de som refereras till nedan.

Vad Piketty säger

För att förstå samhällsdebatten som *Capital in the Twenty-First Century* har genererat kan det vara klargörande att gå igenom Pikettys argumentation. Att dissekera *Capital in the Twenty-First Century* är inte helt enkelt, Piketty låter olika argument flyta ihop och argumenterar ofta med (främst litterära) anekdoter. Hans målsättning verkar snarare vara att skapa en känsla av exploderande ojämlikhet och kapitalismens förfall än att metodiskt argumentera för sin tes.

Piketty ger en dyster prognos för framtiden: Ojämlikheten kommer öka dramatiskt under tjugohundratalet. Det ska dock poängteras att Piketty konsekvent påminner om att hans prognos endast är en kvalificerad gissning, och inte ska ses som en naturlag. Därmed inte sagt att Pikettys bok har blivit läst som blott en gissning – hans uttolkare har varit klart mindre försiktiga i sina slutsatser.

Pikettys argumentationskedja

För att komma fram till denna prognos bygger Piketty en relativt lång argumentationskedja:

- 1) Kapitalägandet kommer vara extremt ojämnt fördelat.
- 2) Detta beror på att avkastningen på kapital, r , kommer vara större än tillväxten, g . Detta i sin tur gör att kapitalägare kan leva på avkastningen från kapital samtidigt som de ökar sin relativa förmögenhet.
- 3) Att " $r > g$ " beror på tre faktorer. Kapitalskatterna kommer att vara låga (vilket gör att avkastningen efter skatt blir högre) och tillväxten (g) kommer att vara lägre än under nittonhundratalet samtidigt som en globaliseringsprocess möjliggör fortsatt hög avkastning på investeringar.

Givet att kapitalägandet kommer att vara väldigt ojämnt så är det avgörande för inkomstjämligheterna hur stor del av de totala inkomsterna som går till kapital (vinst, utdelning, ränta, etcetera) i stället för arbete (lön, bonusar, pensioner etcetera).

- 4) Andelen α av inkomsterna som kommer att tillfalla kapitalet kommer att öka.
- 5) Detta beror på att mängden kapital i relation till totala inkomster (β) kommer att öka.
- 6) Detta i sin tur beror på att tillväxten (g) kommer att sjunka.

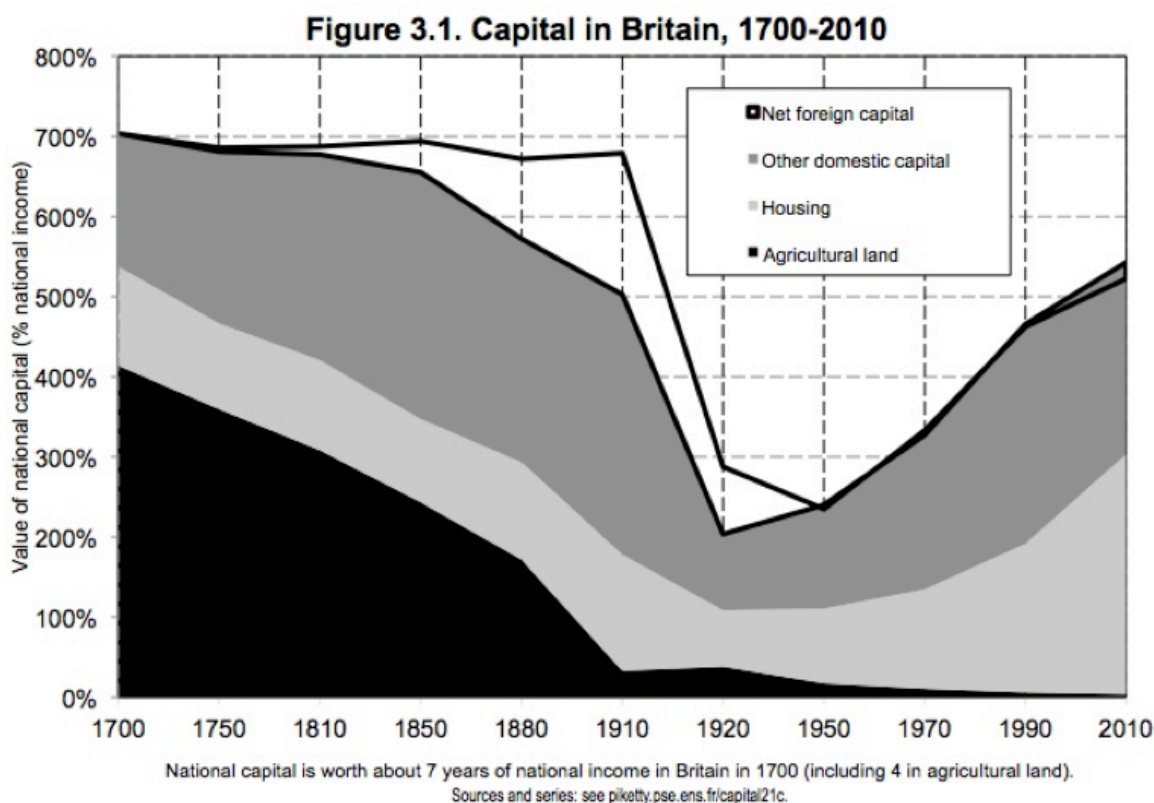
Både 3) och 6) bygger på prognosen att tillväxten kommer att avta.

- 7) Tillväxten (g) kommer att sjunka för att befolkningstillväxten kommer att sjunka och för att produktivitetstillväxten kommer att avta.

Detta är, sammanfattat, Pikettys argumentationskedja, frilagd från de litterära och anekdotiska utsmyckningarna. Nedan kommer vi att mer detaljerat beskriva Pikettys resonemang. Delar av detta kommer att bli förhållandevis tekniskt, men vi tror att det är värt mödan att försöka sätta sig in i Pikettys tankevärld. Boken är uppdelad i fyra delar. Den första delen introducerar terminologi, och den fjärde delen ger policyrekommendationer. Bokens kärna är del två och del tre. I del två analyseras utvecklingen av (marknadsvärdet av) kapital i relation till den årliga nationella inkomsten (detta mått kallar Piketty för β). I del tre analyseras utvecklingen av förmögenhetsjämligheten och inkomstjämligheten över tid.

Utvecklingen av β över tid

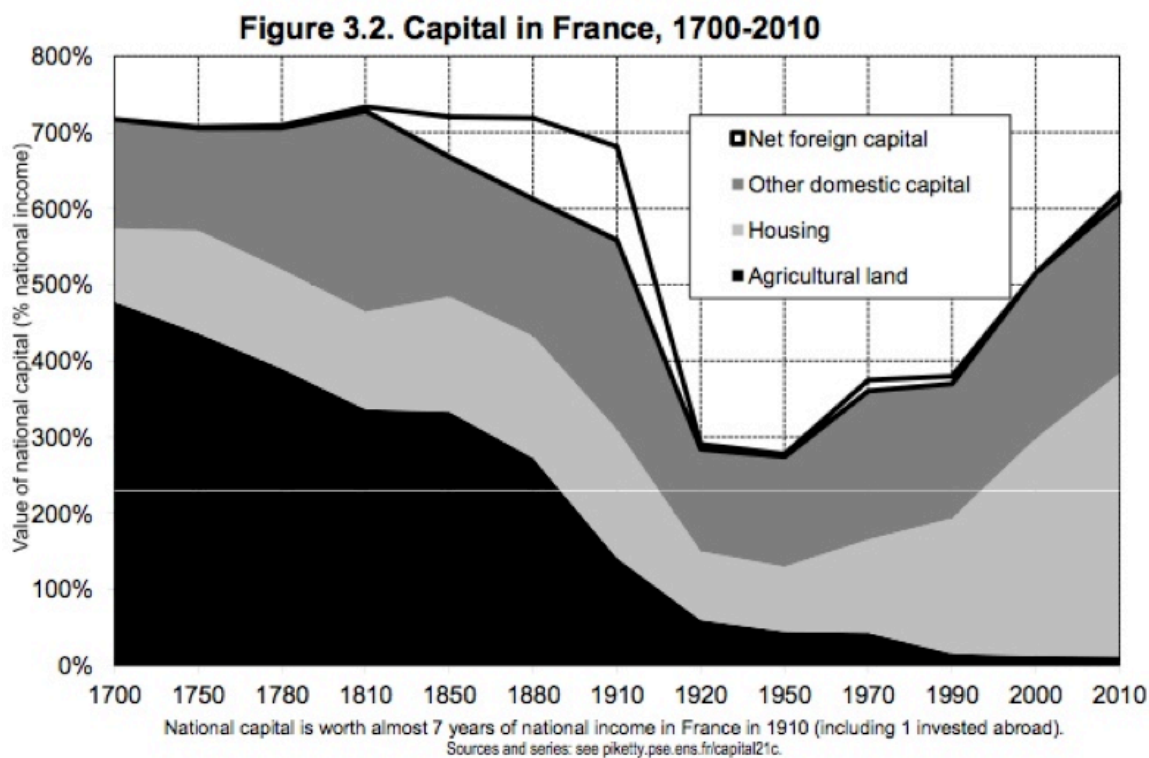
I del två definieras β som marknadsvärdet av kapital delat på (marknadsvärdet av) den årliga nationella inkomsten (ungefär² K/Y för de läsare som har nationalekonomisk skolning). Ofta pratar nationalekonomer om bruttonationalprodukt. Den nationella inkomsten är bruttonationalprodukten plus nettotransfereringar med utlandet. Om befolkningen och staten i ett land äger mycket kapital i ett annat land (som t.ex. de gamla kolonialmakterna gjorde) så kan BNP och nationalinkomsten skilja sig åt markant, för att avkastningen på det utländska kapitalet blir en positiv nettotransferering. För att vara konsekvent mäter Piketty kapital på samma sätt, det vill säga som den totala mängden kapital ägt av landet. På precis samma sätt som med inkomsterna så är totalt kapital ägt av befolkningen och staten i ett land den totala mängden kapital i landet plus nettoägandet av kapital med utlandet. Även om ägandet av utländskt kapital har ökat de senaste årtiondena så kompenseras det i stor utsträckning av att utlänningar äger inhemskt kapital, så nettoägandet av utländskt kapital är försumbart.

2 Men endast ungefär! Piketty mäter den nationella inkomsten som netto efter kapitaldepreciering. Det vill säga, med standardnotation så är Pikettys Y i en sluten ekonomi vad som vanligtvis betecknas som $Y - \delta K$. På samma sätt är Pikettys sparkvot s vad som vanligtvis skrivs som $(I - \delta K)/(Y - \delta K)$. Detta ger en rad oväntade teoretiska konsekvenser, som Krusell och Smith beskriver i sin artikel *Is Piketty's "Second Law of Capitalism" Fundamental?*, se nedan för länk.

I korta drag så utvecklades β i de europeiska länderna enligt följande: Från 1700 till första världskriget så var β ungefär 700 procent, det vill säga att mängden kapital motsvarade sju års totala inkomster. Därefter så kollapsade β under världskriegen och mellankrigstiden till en nivå på 200–300 procent, för att sedan gradvis stiga till en nivå på 500–600 procent.

Detta Pikettys empiriska bidrag har ifrågasatts hemifrån. I en kommentar (*Does housing capital contribute to inequality? A comment on Thomas Piketty's Capital in the Twenty-First Century*³) poängterar de franska forskarna Bonnet, Bono, Chapelle och Wasmer att ökningen av mängden kapital (i relation till inkomster) i USA, Frankrike, Kanada och Storbritannien beror på att marknadsvärderingen av hus och fastigheter har ökat. Dock har inte förhållandet mellan produktivt kapital och inkomster förändrats nämnvärt. Denna värderingsökning för hus och fastigheter kan visserligen ha stor betydelse för enskilda hushåll, men om man delar upp samhället mellan de som äger kapital och de som inte gör det, så innebär en värderingsökning endast en omfördelning av förmögenhet mellan de som äger kapital. Om man är intresserad av ojämlikhet mellan de som äger kapital ("kapitalister") och inte äger kapital ("arbetare") är i stället hyrorna det relevanta måttet. Bonnet et al konstruerar en alternativ värdering av fastighetskapital baserat på marknadshyror (som inte har ökat i proportion till värdeökningen) och

3 <<http://spire.sciencespo.fr/hdl/2441/3onstiku669glbr6616n7mc2oq/resources/2014-07.pdf>>.

kommer fram till att β inte har ökat i USA, Frankrike, Kanada och Storbritannien. Dock har β ökat i Tyskland.

Piketty prognostiserar att vi under 2000-talet kommer att nå de höga kapitalnivåerna som observerades under 1700–1914. Denna prognos bygger på två argument: Det första är ren extrapolering, β har ökat stadigt sedan andra världskrigets slut och en naturlig gissning är att β kommer att fortsätta öka.

$\beta = s/g$ implicerar en kris i befolkningsfrågan

Det andra argumentet bygger på en stiliserad modell. Låt s vara sparkvoten, andelen av nationella inkomster som i stället för att konsumeras återinvesteras i kapital. Låt g vara tillväxtstakten. Om sparkvoten och tillväxtstakten är konstant under en längre tid så kommer β konvergera mot s/g .⁴ Detta kallar Piketty för *kapitalismens andra fundamentallag* (Second Fundamental Law of Capitalism).

Från kapitalismens andra lag kan vi se att om sparkvoten är konstant när tillväxtstakten sjunker så kommer β öka. Piketty gör antagandet att tillväxtstakten kommer att sjunka, framför allt till följd av sjunkande befolkningstillväxt, samt antagandet att sparkvoten kommer att vara konstant under det kommande århundradet. Därför kommer han till slutsatsen att när befolkningstillväxten avtar så kommer den relativa kapitalstocken β skjuta i höjden. Notera att prognosen om sjunkande befolkningstillväxt ter sig relativt välgrundad medan antagandet om konstant sparkvot bara är ett antagande av många möjliga.

Som alla teoretiska modeller bygger Pikettys modell på antaganden. Per Krusell, professor vid Institutet för internationell ekonomi, och Tony Smith, professor vid Yale University, poängterar i en artikel (*Is Piketty's "Second Law of Capitalism" Fundamental?*) att antagandet att nettosparkvoten är konstant när tillväxten sjunker inte är så oskyldigt som det kan verka. När tillväxten sjunker mot noll så kommer, i Pikettys värld, kapitalstocken "explodera" ($\beta = s/g \rightarrow \infty$ när $g \rightarrow 0$). För att nettosparkvoten ska hållas konstant innebär det att bruttosparkvoten måste öka (i och med att mängden deprecierat kapital ökar med kapitalstocken). Krusell och Smith menar att ett rimligare modellantagande är att bruttosparkvoten ses som konstant. Under antagandet om konstant bruttosparkvot gäller i stället att $\beta = s/(g + (1-s)\delta)$. Med denna formel för β ser vi att kapitalstocken inte kommer att explodera om tillväxten sjunker till noll. Pikettys resonemang kring hur låg tillväxt skulle leda till kapitalets återkomst tappar mycket av sin udd.

---

4 Antag att β är konstant från ett år till ett annat (att vi är på en så kallad "balanserad tillväxtbana" som Piketty kritiserar i introduktionen, sid 14). Då gäller att $Y_{ny} = (1 + g) Y_{gamal}$ och $K_{ny} = K_{gamal} + sY_{gamal}$. Dela K_{ny} med Y_{ny} och vi får att $\beta_{ny} = \beta_{gamal}/(1 + g) + s/(1 + g)$. Enligt antagande så gäller $\beta_{ny} = \beta_{gamal}$ så kan vi lösa ut β och få $\beta = s/g$.

5 <<http://aida.wss.yale.edu/smith/piketty1.pdf>>.

$\alpha = r\beta$ gör att kapitalandelen ökar med β

Piketty är ytterst inte intresserad av β per se, utan av andelen av inkomsterna som tillfaller kapitalägare i stället för lönearbetare. Denna andel kallar Piketty för α . Totala kapitalinkomster kan skrivas som avkastningen på kapital, r , multiplicerat med mängden kapital. Om man vill mäta kapitalinkomster som del av totala inkomster får man således formeln $\alpha = r\beta$. Denna bokföringsidentitet (som är sann per definition) kallar Piketty för *kapitalismens första fundamentallag* (First Fundamental Law of Capitalism).

Om mängden kapital (β) ökar så bör, allt annat lika, avkastningen på kapital (r) minska. Dock är det en empirisk fråga huruvida produkten $r\beta$ ökar eller minskar. Det har visat sig att $r\beta$ har varit någorlunda konstant under efterkrigstiden i USA, och ett vanligt modellantagande är att $r\beta$ är konstant (detta är motiveringen till att använda en så kallad Cobb-Douglas-produktionsfunktion). Detta är dock inte mer än en empirisk regelbundenhet och Piketty påpekar att denna regelbundenhet inte är mer än en approximation. Piketty menar att ju högre β , desto större del av inkomsterna går till kapitalägare (det vill säga α) ökar.⁶ Detta är inte okontroversiellt, andra som har försökt empiriskt skatta sambandet mellan kapitalandelen av inkomster och kapitalmängden har kommit fram till motsatt slutsats, att en ökad kapitalmängd leder till en minskad kapitalandel av inkomsterna.⁷

För att sammanfatta: I del två argumenterar Piketty för att kapitalandelen av inkomster (α) kommer att öka under det kommande århundradet. Detta för att den relativa mängden kapital (β) kommer att öka, på grund av att tillväxtstakten (g) kommer att minska. Ytterst beror det på att befolkningstillväxten kommer att avta.

---

6 Att kapitalandelen har ökat de senaste decennierna är väldokumenterat. Detta föranledde SVTs dokumentär *Lönesänkarna* och en ström av IMF-rapporter.

7 Se till exempel Antràs, P, *Is the U.S. Aggregate Production Function Cobb-Douglas? New Estimates of the Elasticity of Substitution*, B.E. Journal of Macroeconomics, 2004.

Den skeva förmögenhetsfördelningen

I del två studerade Piketty bara två makroaggregat, α och β . I del tre studerar han inkomst- och förmögenhetsojämlikhetens utveckling över tid. När man diskuterar inkomst- och förmögenhetsojämlikheter måste man komma ihåg att utvecklingarna i USA och Europa är väsensskilda, samt att inkomstojämlikheten i Sverige fortfarande är lägre än i någon av de andra studerade länderna.

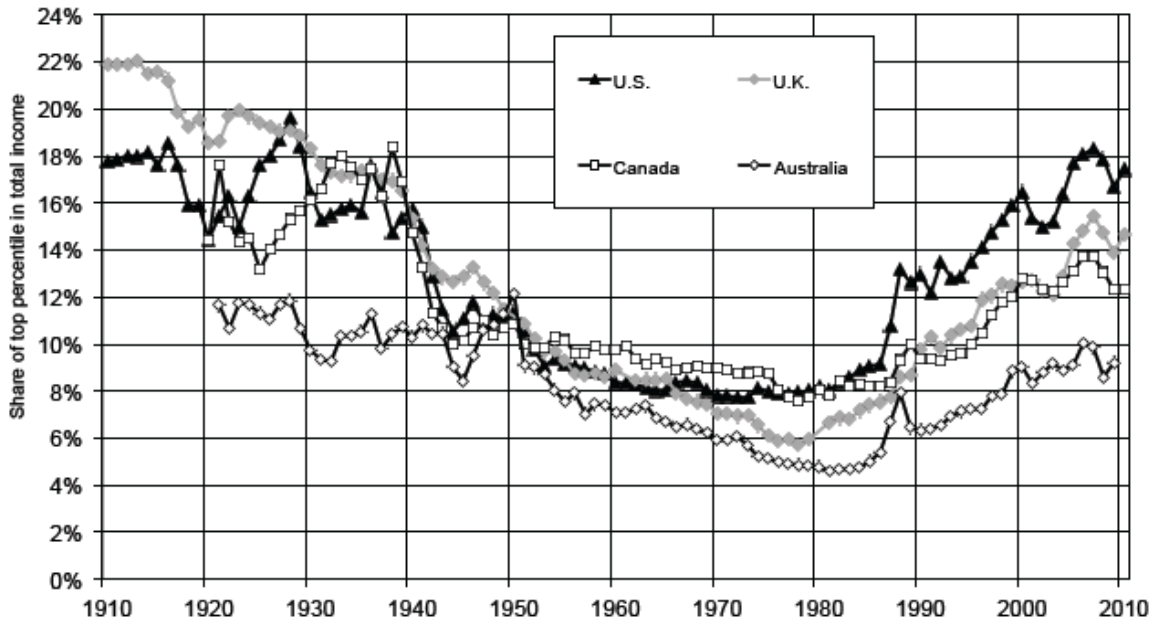
Man kan ha olika åsikter om den ”optimala nivån” av ojämlikhet, men det mest slående är att ojämlikheten i europeiska länder (med Storbritannien som undantag) varken har ökat eller minskat dramatiskt. Piketty skriver att ojämlikheten knappt har förändrats i Europa, även om utvecklingen i de anglosaxiska länderna är mer oroväckande.

Det mest relevanta måttet på ekonomisk ojämlikhet är rimligtvis inkomstojämlikhet efter skatter och transfereringar. Piketty fokuserar i stället på inkomstojämlikhet före skatter och transfereringar som ett mått på vilken ojämlikhet som kapitalismen genererar innan välfärdsstaten trubbar av den värsta ojämlikheten. Förmögenhetsojämlikheten studeras också. De viktigaste tidsserierna presenteras nedan.

Inkomstojämlikheten har ökat tydligt i de anglosaxiska länderna (USA, Storbritannien, Kanada och Australien), och i USA är inkomstojämlikheten jämförbar med inkomstojämlikheten i början av 1900-talet. I de övriga länderna (Frankrike, Tyskland, Sverige, Japan, Danmark, Italien och Spanien) är dock inkomstojämlikheten på en tydligt lägre nivå än under början av 1900-talet. Man kan ana en trend av ökad inkomstojämlikhet i dessa länder sedan 1980, men inkomstojämlikheten i dag är inte jämförbar med ojämlikheten under början av 1900-talet.

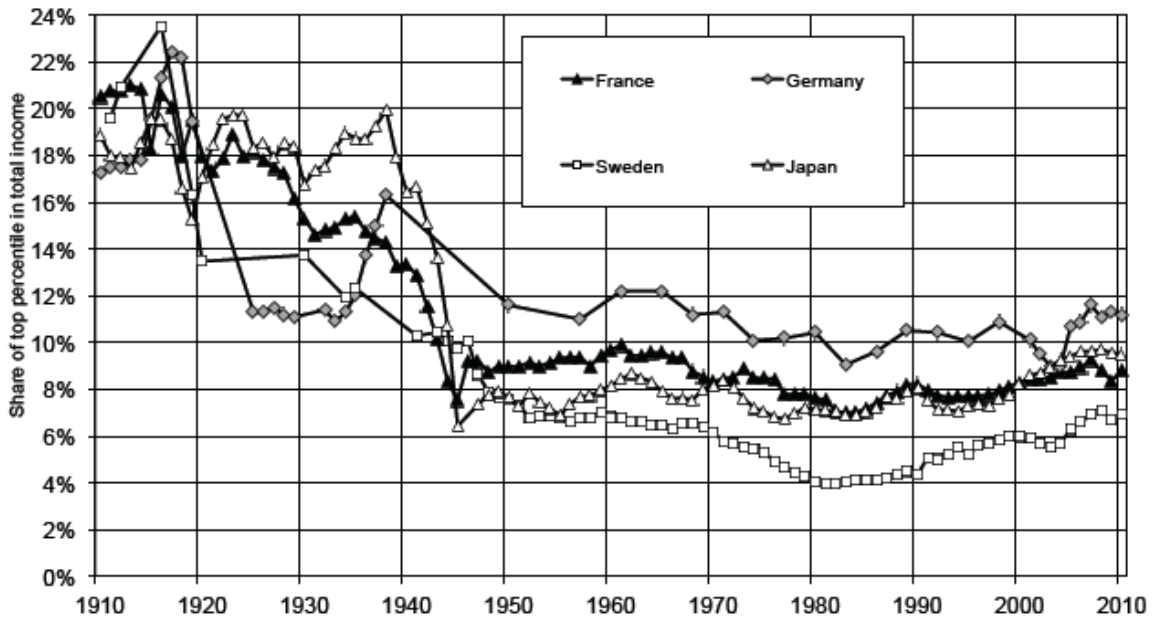
Om man studerar förmögenhetsojämlikheterna i de undersökta länderna (Frankrike, Storbritannien, USA och Sverige) ser man en minskning av ojämlikheten fram till 1970 följt av en relativt svag ökning. Förmögenhetsojämlikheten i de undersökta länderna har ökat sedan 1980 men i alla länder förutom USA är förmögenhetsojämlikheten lägre än den var 1960. Inget land har en förmögenhetsfördelning som påminner om 1800-talets. I Sverige och resten av Europa ser vi en exploderande ojämlikhet, och om vi ska vara oroad över en ökad ojämlikhet efter att ha läst Pikettys bok så är det inte på grund av data han har presenterat utan baserat på hans teoribygge.

Figure 9.2. Income inequality in Anglo-saxon countries, 1910-2010

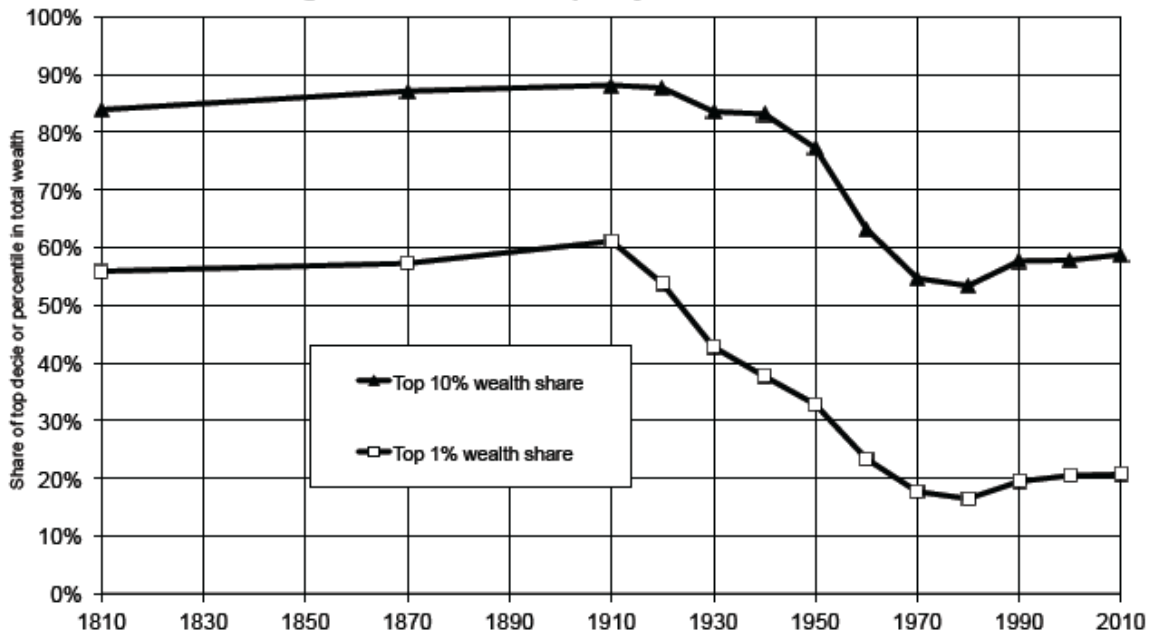
The share of top percentile in total income rose since the 1970s in all Anglo-saxon countries, but with different magnitudes. Sources and series: see piketty.pse.ens.fr/capital21c.

Figure 9.3. Income inequality: Continental Europe and Japan, 1910-2010

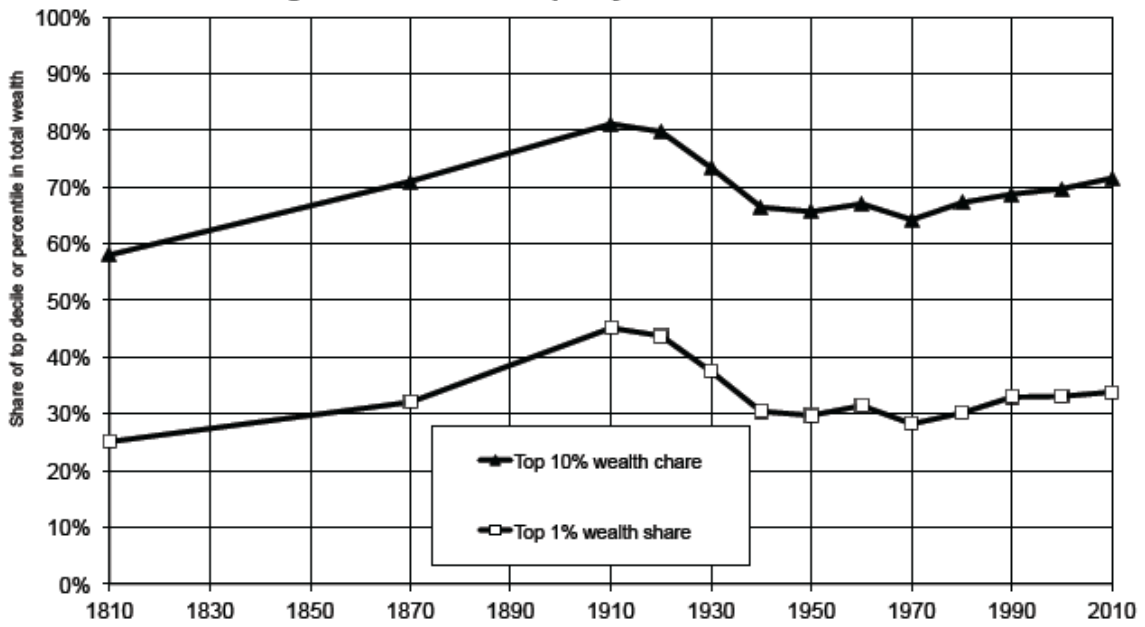
As compared to Anglo-saxon countries, the share of top percentile barely increased since the 1970s in Continental Europe and Japan. Sources and series: see piketty.pse.ens.fr/capital21c.

Figure 10.4. Wealth inequality in Sweden, 1810-2010

The top 10% holds 80-90% of total wealth in 1810-1910, and 55-80% today.
Sources and series: see piketty.pse.ens.fr/capital21c.

Figure 10.5. Wealth inequality in the U.S., 1810-2010

The top 10% wealth holders own about 80% of total wealth in 1910, and 75% today.
Sources and series: see piketty.pse.ens.fr/capital21c.

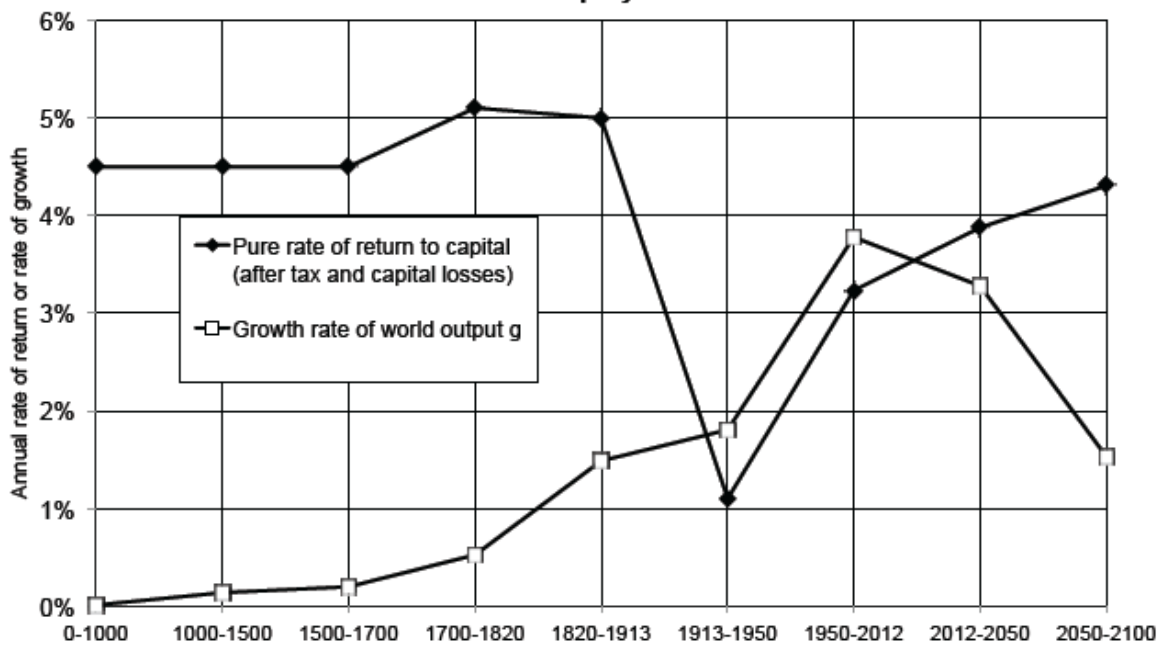
$r > g$ eller $r < g$?

Även om den nuvarande trenden inte visar någon dramatiskt ökad ojämlikhet så innebär det så klart inte att ojämlikheten inte kommer att öka i framtiden. Piketty är oroad för att ojämlikheten kommer att öka på grund av tre anledningar: Att skatterna kommer att minska (vilket allt annat lika gör att r ökar), att tillväxten kommer att avta (det vill säga, g minskar) och att globaliseringen möjliggör fortsatt hög avkastning på kapital (r fortsatt hög).

Avkastningen på kapital har historiskt varit högre än tillväxten. Detta beskriver Piketty som $r > g$. Om avkastningen på kapital är större än tillväxten så möjliggör det för en kapitalägande klass som kan leva på avkastningen av sitt kapital samtidigt som de ackumulerar en allt större del av den totala förmögenheten.

Att avkastningen på kapital har varit större än tillväxten för i princip varje tidsepok, och därtill relativt konstant, gör att Piketty menar att kapitalism alltid kommer att resultera i en kapitalägande klass som gradvis äger en större och större del av ekonomin. Piketty har dock själv dokumenterat att vi inte ser någon dramatiskt ökande ojämlikhet. Detta beror enligt Piketty på progressiv beskattning och hög tillväxt under det senaste århundradet. Under denna period har den faktiska avkastningen från kapital efter skatt legat under tillväxtnivån. Piketty tror att detta kommer att ändras, dels för att tillväxtstakten (g) kommer att sjunka och dels för att skattesatser kommer att sjunka (på grund av internationell konkurrens om kapitalet).

Figure 10.10. After tax rate of return vs. growth rate at the world level, from Antiquity until 2100

The rate of return to capital (after tax and capital losses) fell below the growth rate during the 20th century, and may again surpass it in the 21st century. Sources and series : see piketty.pse.ens.fr/capital21c

För att sammanfatta del tre av boken: Piketty går igenom olika mått på inkomst- och förmögenhetsojämlikhet. Man kan givetvis som Piketty tycka att ojämlikheten är för hög, men Piketty visar inte att ojämlikheten i de europeiska länderna har ökat dramatiskt (exklusive Storbritannien). Dock har inkomstojämlikheten i de anglosaxiska länderna och framförallt USA ökat kraftigt. Detta är oroväckande även om något liknande inte observeras i Europa i stort eller i Sverige. För att på något sätt argumentera för att ojämlikheten är på väg att öka dramatiskt krävs ett teoretiskt ramverk, och detta introducerar Piketty med $r > g$. ” $r > g$ ”-logiken ger att det ligger i kapitalismens natur att de rika blir (relativt) rikare och rikare.

Dock, som Debraj Ray, professor vid New York University, påpekar i sin kommentar *Nit-Piketty*⁸, säger olikheten $r > g$ i sig väldigt lite om förmögenhetsfördelningens utveckling. Många standardmodeller inklusive standardmässiga tillväxtmodeller genererar $r > g$. Därför räcker det inte med att observera att $r > g$ för att dra slutsatsen att ojämlikheten måste öka.

För att summera: Pikettys oro grundar sig på ett teoretiskt resonemang, och inte ett empiriskt. Bokens framtidsprognos bygger på hans teori om hur $r > g$ genererar allt större förmögenhetsojämlikhet och hur $\beta = s/g$ och $\alpha = r\beta$ genererar en allt större kapitalandel. Detta kan kontrasteras med Pikettys egna syn på teoretiska resonemang.

To put it bluntly, the discipline of economics has yet to get over its childish passion for mathematics and for purely theoretical and often highly ideological speculation, at the expense of historical research and collaboration with the other social sciences. (s. 32)

Låt vara att hans teori inte är avancerad rent matematisk, men den kan rimligtvis kallas *rent teoretisk och ofta i högsta grad ideologisk spekulatio*n.

Är boken så revolutionerande?

Debatt om ojämlikhet är inget nytt. I någon utsträckning har det varit en del av samhället under mycket lång tid. Att kapital inte är jämnt fördelat visste vi ju trots allt redan. Frågan är då om Pikettys bok ändrar premisserna för den existerande debatten om omfördelning. Om man läser det som skrivs om boken är det lätt att få intrycket att Piketty kommer med nya insikter om ojämlikhetens skadeverkningar. Men så är inte fallet, hans bidrag är data kring hur kapital fördelats historiskt. Generellt kan man ställa tre frågor om ojämlikhet: Vad är ojämlikhetsnivån i olika regioner och olika epoker? Vad är det som genererar ojämlikhet? Vad är det som genereras av ojämlikhet? Pikettys databidrag svarar till den första frågan, hur inkomst- och förmögenhetsfördelningen har sett ut sedan 1800-talet. Pikettys teoribidrag söker svara på den andra frågan, vad det är som genererar ojämlikhet.

De delar som handlar om att etablera en korrelation mellan ojämlikhet och allehanda fasor är spekulativa. Piketty vill få oss att tro att en återgång till 1800-talets kapitalojämlikhet också innebär en återgång till den bristande meritokrati som präglade den eran. Utöver att man kan ifrågasätta huruvida vi verkligen är på väg mot den nivån av ojämlikhet så är nästa led i kedjan högst tveksamt. Man kan tänka sig många alternativa förklaringar till varför klassresor var svåra att genomföra på 1800-talet. Rasism, bristande jämställdhet, hårdare sociala normer, religionens starka roll och adelns privilegier är bara några sådana. De är alla fenomen som gjorde 1800-talet sämre, men som är frånvarande nu och verkar vara uppenbart korrelerade med förmögenhetsfördelningen.

En utbyggd välfärdsstat reducerar dessutom kopplingen mellan förmögenhet och välstånd. Till exempel garanterar staten pension, men då denna pension inte köps och säljs på en marknad så räknas inte framtida pensionsutbetalning som förmögenhet. Gränsdragningar är aldrig enkla, och Pikettys definition av förmögenhet är så god som någon. Dock gör detta att jämförelsen mellan 1800-talet och 2000-talet blir haltande. Nuvärdet för en 45-åring av 20 års pension mellan 65 och 85, 15 000 kr per månad, är dryga 800 000 kr (med 5 procents diskontinueringsränta). För en 65-åring är motsvarande nuvärde 2 300 000 kr. Att inte inkludera en framtida pension i förmögenhetsberäkningarna gör att man överskattar förmögenhetsojämlikheten (eller åtminstone dess relevans) under 2000-talet i jämförelse med 1800-talet.

En annan uppenbar faktor som Piketty ignorerar är att reallönerna har gått upp dramatiskt sedan 1800-talet, vilket innebär att även de fattigaste har det betydligt bättre i dag. Det innebär att de sociala problem som var förknippade med ojämlikheten då (att fattiga inte hade mat för dagen, tillgång till grundläggande vård, och så vidare) ej längre är, eller åtminstone behöver vara, fallet.

Den vetenskapliga trovärdigheten av Pikettys litterära analys

Piketty har onekligen grävt fram en mängd data, något som i många ögon verkar ge boken tyngd och trovärdighet. Dock är stora delar av hans analys inte särskilt väl grundade i dessa data. En av hans poänger är t ex att karaktärisera hur ett samhälle med hög kapitalojämlikhet fungerar. Denna karaktärisering lutar sig till stor del på skönlitteratur, närmare bestämt Jane Austen och Honoré de Balzac och då i synnerhet den senares roman *Père Goriot*. Validiteten i detta är Pikettys antagande att allt som står i romanerna måste varit begripliga för den tidens läsare och alltså återspeglar allmänt vedertagna uppfattningar och attityder i samhället. Han antar sedan också att folks uppfattningar representerar verkligheten. Tesen att det var omöjligt att arbeta sig till förmögenhet i 1800-talets Frankrike baseras därmed på att en karaktär i den franska romanen *Père Goriot* hävdar detta. Bortsett från det principiella problemet i att förlita sig på en selektiv läsning av tidens skönlitteratur är det faktiskt också en tveksam läsning av Balzac. Den franske stadsplaneraren Alain Bertaud har påpekat att den karaktär som givit boken sitt namn har arbetat sig upp till en förmögenhet från enkla förhållanden och lyckats gifta in sina döttrar i den höga societeten. I likhet med många romaner från den tidens Frankrike och helt i strid med Pikettys framställning, så skildras snabba klassresor hos Balzac. Låt oss vara tydliga, gedigen historisk forskning kan och bör använda litteratur som en av flera källor, problemet är att Piketty inte motiverar varför hans läsning är den rimligaste eller varför hans val av romaner är representativt.

Piketty har kompletterat sin (utförliga) empiriska sammanställning med målande beskrivningar av vad den torra ojämlikhetsstatistiken faktiskt innebar under olika tidsperioder. Detta är naturligtvis inget fel i sig men det för med sig att Piketty verkar vara bekväm med att kasta fram en hel del påståenden utan någon som helst uppbackning. Till exempel skriver Piketty i kapitel två att USA, till skillnad från Frankrike, saknar nostalgi för efterkrigstiden.⁹ Kanske det, vi är varken mer eller mindre experter på detta område än Piketty. Men enligt Piketty, ungefär tvåhundra sidor senare, håller åtminstone inte Paul Krugman med honom.

Inequality reached its lowest ebb in the United States between 1950 and 1980: the top decile of the income hierarchy claimed 30 to 35 percent of US national income, or roughly the same level as in France today. This

---

9 "In North America, there is no nostalgia for the postwar period, quite simply because the Trente Glorieuses never existed there: per capita output grew at roughly the same rate of 1.5–2 percent per year throughout the period 1820–2012." (sid 97)

is what Paul Krugman nostalgically refers to as "the America we love"—the America of his childhood. (sid 294)

En småsak, ja visst, men ändå symptomatiskt för en frustrerande tendentiös ton. Vi vill poängtera att vi här anger några exempel på ett mönster som är genomgående i texten. Piketty gör detta ofta, vilket är problematiskt på två sätt. För det första verkar budskapet mycket mer övertygande om man tror på alla de resonemang han bygger kring kärnfrågan. När man skalar bort den betydande del som verkar vara självupplevda anekdoter eller fria spekulationer är, som vi kommer visa, den hårda kärnan inte alls så entydig och övertygande som han vill göra gällande. För det andra är några av dessa exempel faktiskt rätt viktiga. Påståendet att kapitalojämlikhet är ett stort problem bygger på att det ska bli som på 1800-talet igen men beskrivningen av detta scenario är helt taget från fiktionens värld, liksom kausalsambandet att den tidens missförhållanden berodde just på kapitalets fördelning.

Utöver att boken inte är ett vetenskapligt utan populärvetenskapligt verk ska man också ha klart för sig att den har en mycket tydlig ideologisk agenda. Nu är det naturligtvis okey att skriva med ett politiskt budskap och man brukar stundtals till och med efterlysa ekonomer i samhällsdebatten. Men då bör den ståndpunkten deklarerars öppet och inte som här lysa igenom i tendentiösa formuleringar och spekulationer.

Hur mäter man lämpligast ojämlikhet

Det är också noterbart att Piketty väljer att mäta ojämlikhet som den rikaste decilens eller stundtals den rikaste centilens andel av inkomsterna eller av kapitalet. Alla mått av ojämlikhet fångar en del av det som i debatten kallas ojämlikhet, men inget mått fångar allt som kallas ojämlikhet. Piketty har valt att fokusera på ”klyftan” mellan den övre medelklassen och överklassen.¹⁰

Fördelen med Pikettys mått är att de är transparenta. Att tio procent av befolkningen äger sextio procent av kapitalet säger mer för de flesta än en Ginikoefficient gör. Men detta innebär inte att Pikettys mått är bättre vetenskapliga mått på ojämlikhet än till exempel Ginikoefficienten, endast att de är mer demokratiskt lättillgängliga.

Om man för fullständighetens skull ändå kontrollerar med det allmänt vedertagna ojämlikhetsmättet så framträder en slående bild. Innan vi närmar oss denna kan det vara värt att påminna läsaren om vad Ginikoefficienten säger. Om alla äger lika mycket är denna 0, om en person äger allt så är den 1. En siffra närmare 1 tyder alltså på hög ojämlikhet, en närmare 0 på låg.

Så hur ser då denna statistik ut? Jo, högst kapitalojämlikhet i världen enligt detta mått har Danmark. Andra västländer i toppen är USA med en koefficient på ca 0,85, följda av Sverige och Schweiz kring 0,8. Tyskland, Norge och Holland återfinns kring 0,75 och bland de lägsta noteringarna i Västvärlden finns Storbritannien, Frankrike, Finland och Island. Vi kan alltså notera att våra två nordiska grannar Danmark och Finland befinner sig i olika ändar av tabellen. Men dessa två länder ter sig som extremt likartade vad gäller social rörlighet eller pengars inflytande i politiken. De delar till och med egenskapen att ha ett obegripligt modersmål. Pikettys tes bygger på ett antagande om att fördelningen av förmögenhet driver samhällsutvecklingen och påverkar viktiga värden och fenomen som vi bryr oss om (till exempel meritokrati). Men om man använder ett av de mest vedertagna måtten på detta så finns ingen uppenbar korrelation, utan tvärtom verkar länder kunna bli ganska så likartade trots dramatiska skillnader i förmögenhetsfördelning. Detta antyder i sin tur att förmögenhetsfördelningen inte är den avgörande förklaringen till hur våra samhällen utvecklas, då till exempel nordiska välfärdsstater verkar kunna operera med mycket olika förmögenhetsfördelningar.¹¹

---

¹⁰ För att citera Piketty (i hans kritik av andras ojämlikhetsmått), ”The way one tries to measure inequality is never neutral.” (sid 270)

¹¹ <<http://www.international-adviser.com/ia/media/Media/Credit-Suisse-Global-Wealth-Databook-2013.pdf>>.

Om policyförslagen

Slutligen bör Pikettys policyförslag kommenteras. I korta drag föreslår Piketty en global förmögenhetsskatt. Utifall en global förmögenhetsskatt inte kan implementeras föreslår Piketty att EU unilateralt introducerar en förmögenhetsskatt. Inte för att inbringa mer skatt, utan för att stävja de rikas kapitalackumulering. Piketty är medveten om att detta är långt ifrån ett politiskt realistiskt förslag, men menar att det är nödvändigt. En kapitalskatt skulle sänka avkastningen på kapital så att den blir lägre än tillväxten. Problemet är att $r > g$ och lösningen är att minska r .

Piketty oroar sig även för effekterna av ojämlikhet så som social rörlighet och pengars roll i politiken. Han visar aldrig riktigt att dessa är med nödvändighet kopplat till förmögenhetsfördelningen och därmed inte heller att det är hans åtgärder som utgör de bästa lösningarna. Man kan diskutera huruvida Sverige borde införa hårdare reglering av kampanjfinansiering (likt i USA) eller huruvida USA borde finansiera högre utbildning (likt i Sverige) för att komma till rätta med problem som lobbyism eller social rörlighet. Men ingen av dessa utgör någon dödsdom över det kapitalistiska system som skapat det moderna välståndet och det fria samhället.